

■ KIRKLARELİ ÂDININ TARİHÇESİ

THE HISTORICAL ACCOUNT NAME OF KIRKLARELİ

VeysiAKIN*

ÖZET

Kırklareli, Trakya 'da şirin bir vilayet merkezidir. Çok eski bir yerleşim yeridir, Osmanlılar, şehri 1367'de Murad I devrinde fethetmişlerdir. Bizanslılar döneminde şehrin adı Sarania Eki asi a'dır. Osmanlılar fetihten sonra şehrin adını Kırkkilise olarak tesmiye ettiler. Cumhuriyetin ilk yıllarında Kırklareli Mebusu Dr. Fuad Umay, Meclise bir teklif vererek şehrin adının Kırklareli olmasını istedi. 1924'te çıkarılan Kanun ile Kırklareli gerçek adına kavuşmuş oldu.

ABSTRACT

The city center of Kırklareli is really a nice place in Thrace. It's inhabited in early periods. The Ottomans conquered the city center in the time of Murad I in 1367. In the time of Byzantines, the name of the city was Sarantia Eki asi a. It's named as Kırkkilise or Kırkenise after the annexation by Ottomans. In the early years of the Republic Dr. Fuad Umay who was a member of the parliament suggested a proposal to TBMM. To change the name of the city and then it's named as Kırklareli.

Anahtar kelimeler: Kırklareli Kanun Trakya Key Word.: Kırklareli Law Thrace Ottomans Osmanlılar

Marmara bölgesi içinde bulunan Trakya'da şirin bir vilayet merkezi olan Kırklareli, İstiraca dağlarının güney ve güney batısında eski bir tarihî yol üzerinde kurulmuştur¹. Şehrin ilk olarak ne zaman ve kimler tarafından kurulduğuna dair kesin bir bilgi yoktur. Civarında, bulunan höyükler, çok eski meskûn yerlerden biri olduğuna delalet etmektedir². Tarihi üzerinde bazı çelişkiler bulunmakla beraber, Osmanlı kroniklerinin verdikleri bilgilere göre; Osmanlıların Rumeli'yi fethleri devrinde Türk yurdu yapılan şehir merkezi takriben H. 768/M.1367 tarihinde Murad I tarafından ele geçirilmiştir³. Fethini müteakiben Rumeli Beylerbeyliği'ne bağlanan Kırklareli (o devirdeki adı ile Kırkkilise)⁴, daha sonraki dönemlerde Edirne Vilayetine bağlı bir sancak merkezi haline getirilmiştir. Bu durum

Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar devam etmiş, 1924'te çıkarılan bir kanun ile Kırklareli, il yapılmıştır.

Şehirde XX. Yüzyıla kadar Türk, Bulgar, Rum ve bir miktar da Yahudi nüfusu yaşıyordu. Balkan Harbi sonrası Bulgarlar, İstiklâl Harbi döneminde ■ Rumlar şehri terk etmişlerdir. Bunların yerlerine Yunanistan ve Bulgaristan'dan gelen Türk muhacirler yerleştirilmiştir.

Bizanslılar zamanında Saranta Ecclesies /Saranta Eklasia⁵ olarak kullanılan şehrin adı, Hammer'in Osmanlı Tarihinde⁶ ve Edirne Salnamelerinde⁷ Heraklia Kırkkilise şeklinde yazılmıştır. Salnamelerdeki yazılışın Hammer'den kaynaklandığı sanılmaktadır. Osmanlıların Rumeli'ye geçiş dönemine dair bilgi veren Feridun Bey, Münşeat'ta şehrin fetihten evvelde Osmanlılar tarafından Kırkkilise olarak adlandırıldığını yazmaktadır⁸. Daha sonra da bu adın iki değişik şekilde Osmanlı kaynaklarında, kullanıldığı bilinmektedir. Kanuni Süleyman devri (1520-1566) kanunnamelerinde "Liva-i Kırkkilise"⁹ olarak zikr edilen isim yine aynı kanunnamelerde Rumeli Eyaletleri sayılırken,

(Yrd. Doç.Dr.) Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim Üyesi.

¹ İslam Ansiklopedisi " Kırklareli Maddesi,1977,S.762.

²Maunsel, 1938, S. 15-19.

³ Edirne Salnamesi 1309, S. 244.

⁴ Gökbilgin, 1952,8.7.

⁵ Kırklareli Maddesi,S. 763.

⁶Hammer, 1329,5.190.

⁷ Edirne Salnamesi 1309, S. 244.

⁸ Feridun Bey, 1275, S. 72.

⁹Akgündüz, 1993, S. 535.

"Kırkkenise"¹⁰ diye tesmiye edilmektedir. Yine aynı döneme ait bir hükümde Mevlânâ Kırkkenise¹¹ Kadısı ibaresi vardır. Kenise veya kenisa, kilise demek olup, her iki yazılışa göre de Osmanlıların şehri Kırkkilise olarak adlandırdıkları görülmektedir.

Osmanlılar, köy yerleşim yerleri hariç Rumeli'de ele geçirdikleri merkezlerin adlarını genellikle değiştirmemişler, ya eski ismi kendilerine göre **telaffuz** ederek **Türkçeleştirmişler** veya aslından tenime yolu ile karşılığını vermişlerdir. **Haryapoli/Hayrabolu**, Bize/Vize ve **Saranta** Ecclesies /Kırkkilise gibi. Mevcut bilgilere göre Kırkkilise adı Cumhuriyet dönemine kadar **kullanılmıştır**.

Millî Mücadele'nin başarı ile neticelenmesinden sonra, umumî efkârda ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde millî kültürümüze ters düşen yer adlarının değiştirilmesi ■ hususunda fikirler belirmiş, Kırkkilise halkı da çeşitli defalar şehir ismindeki kilise tabirinin kaldırılması yolunda Dahiliye Vekaleti (İçişleri **Bakanlığı**)'ne müracaat etmişlerdir. **Kırkkiliseli** Bolu Milletvekili Dr. Fuad (Umay) Bey de **konunun** takipçisi **olmuştur**¹². Ancak bu talepler o günlerde neticesiz kalmıştır. Nitekim konu **1924'te** meclis gündemine getirilecektir.

Kırkkilise Vilayeti'ne bağlı Mustafapaşa Kazasının lağvı ile **ilgili** bir kanun teklifinin müzakeresi sırasında. Zonguldak Milletvekili **Tunalı ■ Hilmi** Bey" in. kanun maddesinde geçen **Kırkkilise** ismindeki kilise tabirini eleştirilmesi üzerine¹³ dönemin Kırkkilise Milletvekili Dr. Fuad Bey, şehrin adının halk dilinde ve resmi olmayan kullanımda. Kırklareli veya Kırklarili şeklinde geçtiğini izah ederek, aynı gün Dahiliye Vekili Recep **Bey'in** de **olurunu** almış ve TBMM Başkanlığı'na şu teklifi yapmıştır¹⁴.

Riyaset-i Ceüleye

İkinci Maddedeki Kırkkilise isminin Kırklareli'ne tahvilini teklif eylerim
14/12/1340(1924)

Kırkkilise Mebusu Doktor Fuad

Bu teklif aynı gün Büyük Millet Meclisi'nce görüşülmesi uygun bulunarak iç tüzük gereği İçişleri Komisyonu'na havale edilmiş, komisyon

gerekli incelemeleri yaptıktan sonra kanun mazbatasıyla birlikte 10 Aralık 1924'te görüşülmek üzere yeniden Meclise göndermiştir. Teklifin 15 Aralık 1924'te müzakeresine başlanmış, kısa süren tartışmalardan sonra ileri bir tarihe bırakılmıştır¹⁵. Teklifin ikinci ve son müzakeresi 20 Aralık'ta başlatılmış ve kabul olunmuştur. Bu konudaki tartışmalar şu şekilde özetlenebilir¹⁶:

Ergani Milletvekili Kâzım Bey, Hristiyanlık izi taşıyan kilise tabiri bulunan bütün yer adlarının değiştirilmesinin lüzumuna inandığını ve bu gibi adların memleketin **muhtelif yerlerinde** bulunduğunu söyledi.

Konya Milletvekili Nainı Hazım **Bey**, yeni verilecek ismin de mahzurları bulunduğunu iddia ederek değişikliğin ileride diğer tekliflerle beraber ele alınmasını istedi. Bunun üzerine söz alan İçişleri Komisyonu Sözcüsü Kayseri Milletvekili Ahmet Hilmi Bey, meselenin komisyonda, incelenerek müzakere olunduğunu ve Kırkkilise milletvekillerinin görüşlerinin **alınarak** kanun teklifinin düzenlendiğini söyledi Ayrıca Kırklareli isminin tarihî ve ananevi bir mana taşıdığına kanaat getirildiğini ilave ederek milletvekillerinden kanun teklifinin kabul edilmesini istedi. Bu açıklamalardan sonra oylanan teklif, aşağıdaki şekilde kanunlaştı¹⁷;

Kırkkilise İsminin Kırklareli'ne Tahvili Hakkında Kanun :**Numara** 537

Birinci madde: Kırkkilise ismi Kırklareli'ne tahvil edilmiştir.

İkinci madde: İşbu kanun **tarihi-i** neşrinden muteberdir.

Üçüncü madde: İşbu kanunun icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

20 **Kanunuevvel** 1340(20 Aralık 1924) 23 Cemaziyelevveî 1343

Kanunun Mecliste görüşülmesi sırasında yeni verilecek isimle ilgili eleştiride bulunan Naim Hazım Bey yöre tarihini **bilmemesi** sebebiyle yanılığa düşmüştür. Eleştiriyeye manız kalan Kırklareli adı Dr. Fuad ve Ahmet Hilmi Beylerin de belirttikleri gibi tarihî ve ananevi bir maziye sahiptir. Şehir halkının rivayetine göre; Kırklareli **'nin** fethi esnasında şehrin doğu cephesinde düşmanla yapılan muharebelerde kırk Türk yiğidi şehit düşmüştür. Onların mezarlarının bulunduğu yere "Kırklar Baba" denilmiş ve hatıralarına atfen de buraya "Kırklar Baba Dergâhı" **kurulmuştur**.- Balkan Harbinde tahrip olan dergâhın kitabesinde¹⁸:

¹⁰Akgündüz,1993,5. 558. ^L

Akgündüz, 1993, S. 603-605, ^I

TBMM ZC, **D:II**, C. 10, S. 536. ^I

TBMM ZC, **D:II**, C 10, S. 536. ^S

TBMM ZC D.II, C. 10, S. 544-545.

¹⁵**TBMMZC,D.II,C.11,S.** 181-182.

¹⁶ TBMM ZC **D:II**, C.II, S. 218-221.

Kavanin Mecmuası, C.III.S. 33.

¹⁸ Dürsuokaya,1948, S.54-55.

"Kırk kimesne şehit oldu bu yerde

Bu nam ile anıldı be belde" ibaresi yazılmıştır. Böylece 20 Aralık 1924 tarihli kanun ile bu şirin vilayet merkezi Türk teşkilatında kullanılan il/el tabirine istinaden tarihine ve geleneklerine uygun olarak Kırklareli adını almıştır.

İlgili kanun, bir gün sonra Reiscumhurdun onayına sunulmuş ve 23/12/1924 tarihinde Gazi Mustafa Kemâl **Paşa'nın** onayı alındıktan sonra 14/01/1925 tarih ve 82 **numarayla** Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir¹⁹.

Netice olarak denilebilir ki, Cumhuriyet devrinde ilk değiştirilen yer ismi olarak Kırklareli öncelikle kendi tarihine uygun bir isme **kavuşmuş** ve millî vasıflara uymayan yer adlarının **değişmesine** de öncülük etmiştir. Nitekim **ileriki** yıllarda' bir çok yer adı değişikliğine gidilecektir.

¹⁹ Kavanin Mecmuası, C.III, S.33.
